

„Kicsit naivak voltunk 1990-ben”

Szent-Iványi István és Kende Tamás az Európai Unióról és a magyar integráció feltételeiről

– Amennyiben az idén nem javulnak a gazdasági mutatók, az ország hamarosan a lengyel gazdaság 1989-es szintjére zuhanhat. S ebben az esetben nem érdemes bízunk az Európai Unió-tagságban – nyilatkozta lapunknak Szent-Iványi István, a Külügyminisztérium politikai államtitkára.

Az interjú során a politikus kifejtette, hogy Magyarországnak számos területen alkalmazkodnia kell az Unióhoz. Az államtitkár integrációs szakértője, Kende Tamás ennek részleteiről beszélt.

– Az európai integrációval kapcsolatos kezdeti eufória megszűnt. A nyugati államok láthatóan nem lelkesednek úgy a kelet-európai országok Unió-csatlakozásáért, mint korábban. Minek tulajdonítja ezt?

Sz-I. I.: Az Európai Uniónak számunkra nincs alternatívája – ezt érdemes kiindulópontként kezelni. Az Unió elvi szinten deklarálta a „fordulat politikáját”, azonban a gyakorlat mást mutat: nem érzékelhető a Nyugat kedvezőbb hozzáállása a felvételre váró országokkal szemben. Sajnos jó példa erre az Unió essen a csúcstalálkozója, amelynek hivatalos programjára nem hívták meg a csatlakozásra törekvő országok vezetőit. Igaz ugyan, hogy egy ebédre vendégül látták a miniszterelnököket – így Horn Gyulát is –, ám csak a találkozó másnapján. Ennek hátterében az áll, hogy az Unió államainak egyenként eltérő érdekei vannak s eb-

Szent-Iványi István

ből adódóan más és más országokkal kívánják a kapcsolatokat fejleszteni. Jellemző, hogy Franciaország és Spanyolország számára gyakran fontosabbnak tűnik az észak-afrikai államokkal való együttműködés, mint a volt szocialista országok gyors integrálása.

K. T.: Kellemetlen tapasztalatunk, hogy még az integrációt elősegítő szimbolikus lépések is lassúak. Jellemző, hogy két év szükségeltetett a társulási szerződés hatályba lépéséhez. Nem biztató az sem, hogy az EU vezetői 2001–2003-ra tervezik a szabadkereskedelmi övezet teljes kiterjesztését. A magyar csatlakozás időpontja valószínűleg ennek megfelelően tolong majd.

– Milyen területen vár határozottabb nyugati fellépésre a magyar diplomácia?

Sz-I. I.: Az európai normák rendszerezése mellett nagy jelentősége van az intézmények átalakításának és a lakosság tudatos felkészítésének is. Célunk, hogy a csatlakozás „imázsa” a lakosság körében minden szempontból pozitív legyen, ezért a Külügyminisztérium egy amerikai PR-céget bízott meg az Unió-tagság népszerűsítésével. Ezenkívül a jövőben az iskolai tankönyvekben is bő teret kapnak az Unióval foglalkozó szócikkek. Sok a feladatunk, hiszen az MDF-kormány

A M&M kiemelten kíván foglalkozni az Európai Unióhoz való csatlakozás kérdéseivel. Ez a kérdéskör nem nélkülözheti a politikai háttér megvilágítását.

adós maradt a teljes jogharmonizációval és a tájékoztatással is. Ezekben az ügyekben szinte semmi nem történt.

– *Milyen konkrét támogatást nyújt az Unió a társult államoknak?*

Sz-I. I.: A brüsszeli központ jelenleg különböző fejlesztési programokkal segíti a kelet-európai demokráciákat. Ennek egyike a PHARE program, amelyet 1989-ben hoztak létre – akkor még csak Lengyelország és Magyarország részére. Várható, hogy az Unió, az eddigi eredményesnek mondható technikai jellegű támogatások, a szaktanácsadás mellett az infrastruktúrális jellegű támogatást növeli. Ám ezek nagyságrendjével kapcsolatban nem szabad illúziókat táplálni, ne járjunk úgy, mint 1990-ben, amikor kicsit naivak voltunk, ha a nyugati segítségnyújtásról volt szó.

– *A budapesti EBEÉ-n Jelcin orosz elnök igen határozottan lépett fel a volt szocialista országok NATO-tagsága ellen. Ennek fényében van-e realitása a magyar tagságnak?*

Sz-I. I.: Az orosz álláspont igen hullámzó. A határozottnak mondható Jelcin-felszólalás ellenére nem várható a magyar-orosz kapcsolatok lehűlése. Nem kellene túlértékelni a Budapesten elhangzottakat. Mindenesetre a magyar NATO-tagságra még várni kell.

– *Nyugati politikusok és újságírók az elmúlt hónapokban többször is hangsúlyozták, hogy a volt keleti blokk államai közül Csehország jutott a legtovább a piacgazdaság megteremtésében. Ezen vélemények szerint lemaradtunk. Hol tart Magyarország ebben a versenyben?*

Sz-I. I.: A három „visegrádi” ország közül Magyarország, Csehország és Lengyelország más-más gazdasági helyzetben élte meg a rendszerváltást. Tény, hogy mostanában Lengyelországot s főként Csehországot sűrűbben emlegetik úgy, mint vezető kelet-európai országot, azonban azt is figyelembe kell venni, hogy Lengyelország sokkal rosszabb helyzetből indította meg a reformokat mint Magyarország, így sikerei is másképpen értékelendők. Náluk már a nyolcvanas évek elején megjelentek olyan súlyos gazdasági

gondok, amelyekkel a térség többi országa csak most találkozhat.

Nekünk az a célunk, hogy az Unió határozottabban hajtsa végre elvi döntéseit s ezáltal belátható közelségbe kerüljön a csatlakozás lehetősége. Ehhez szükség van a „strukturált párbeszédre”, amelynek lényege, hogy ne csak a legmagasabb szinten folyják Magyarország és az EU közötti kommunikáció, hanem az „aprómunka” napi szintjén, az osztályvezetők, szakreferensek között is.

– *Milyen felépítésű rendszerbe kell Magyarországnak betagozódnia?*

Sz-I. I.: Az EU három területen folytat politikát: általános közösségi téren (amelybe beletartozik a gazdasági és mezőgazdasági politika), a védelem, a külügy, ill. az igazságügy és a belügy terén.

A Közösség a tagországok mezőgazdaságának támogatására költi a legtöbb pénzt. Magyarországnak gondot okoz, hogy az EU részéről erőteljes piacvédelem tapasztalható a kelet-európai agrárárakkal szemben. Részből ezért csak akkor képzelhető el komolyan a magyar Unió-tagság, ha a Közösség gyökeresen változtat mezőgazdasági politikáján.

K. T.: Emellett a magyar gazdaságnak is törekednie kell a találcsony alkalmazkodásra. Hiszen hiába kedvező az Európai Unió agrárkvótája, ha nincs olyan magyar termék, amellyel ezt ki lehetne tölteni.

– *Ismeretes, hogy a magyar szabványok sok területen eltérnek a nyugati államokétól. Mekkora mértékű igazodásra lesz szükség?*

K. T.: A jogharmonizáció nem elsősorban jogi kérdés. Ennek példaként hozható, hogy elképzelhető lenne – de szerencsére nincs – olyan felfogás, mely szerint az integrációt és a harmonizációt egyik napról a másikra végbe lehetne vinni azzal, hogy a következő naptól bevezetnék mondjuk a német jogrendszert. Egyértelmű, hogy bár jogtechnikailag ez végbevihető lenne, az intézkedésnek olyan következményei lennének a magyar társadalom működésére, amelyet leginkább a káosz kifejezéssel lehetne illetni. Szó szerint nem lenne mit enni és inni, hiszen élelmiszer-termékeink, ivóvizünk stb. nem felelnek meg az

EK által támasztott összetétel és csomagolási, valamint termékjelzési kritériumoknak. Ez az abszurd példa is bizonyítja, hogy a jogharmonizációt – annak társadalmi következményei miatt – értőn és a magyar gazdaság teljesítőképességére is tekintettel kell megoldani. A magyar jogrendszer, jogi koherencia és jobbiztonság szempontjaira tekintettel pedig csak a tételes, rendelkezésről-rendeletre történő harmonizáció képzelhető el.

Az Unió szabályait fokozatosan kell átvenni, de vannak olyan területek, ahol igyekezni kell az európai normák érvényesítésével. Ilyen például a közbeszerzési törvény, a fogyasztóvédelmi, a társasági jogról és a versenyjogról szóló törvény, valamint a külföldiek tulajdon szerzésével foglalkozó törvény, mely utóbbiak csak alapos felülvizsgálatra szorulnak. Két olyan jogszabályt fogadtak el a közelmúltban, amelyek igazodnak az EU szabályokhoz, ezek a pénzmossásról, illetve a „házalásról” szólnak. Fontos, hogy a jövőben ne szülessék olyan rendelet vagy törvény, amely ütközik az Unió szabványaival. Sajnos jelenleg létezik ilyen, hiszen az Ipari és Kereskedelmi Minisztérium 1994-ben kelt rendelete a termék-minősítésről elteltes az EU-előírásokkal.

Csehország pedig még nem hozta meg azokat a kemény „államtalanító” gazdasági intézkedéseket, amelyek a szabad piacgazdaság kialakításához szükségesek. Ezt bizonyítja az a tény is, hogy Csehországban nem történt nagy mértékű külföldi tőkebevonás a privatizációba és az állami szubvenciók is igen magasak. A látszólagos magyar hátrány abból származik, hogy az előző kormány tétova, halogató gazdaságpolitikát folytatott, nem élt a kezdeti előnyökkel, nem használta ki eléggé a nyugat bizalmát.

– *Ilyen gazdasági eredmények mellett nem illúzió reménykedni, hogy az Európai Unió befogad bennünket?*

Sz-I. I.: Ha ilyen állapotban marad a gazdaság, akkor nem érdemes ebben bízni. Csak akkor van esélyünk a tagságra, ha megállítjuk a romló tendenciákat és javulnak a mutatók.

Részből erre vállalkoztunk s bízom benne, hogy sikerrel járunk.

Névai Gábor